

Міністерство освіти і науки України

Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

Запорізький національний університет

Міжрегіональна академія управління персоналом

Одеський інститут міжрегіональної академії
управління персоналом

Національна академія національної гвардії України

Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ

Національний авіаційний університет

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Бердянський державний педагогічний університет

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ІННОВАЦІЇ В ГАЛУЗІ СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ НАУК

Збірник матеріалів

I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

(24 листопада 2021 р.)

Мелітополь, 2021

УДК: 001.895 : 303.01

Т 13

Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук : збірник матеріалів І Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Мелітополь, 24 листопада 2021 р.) / ТДАТУ: ред. кол. Ломейко О. П., Єременко О. А., Михайлов В. В [та ін.]. Частина 2. Мелітополь : ТДАТУ, 2021. 552 с.

У збірнику представлені матеріали учасників І Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції: «Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук», яка відбулася 24 листопада 2021 року. У збірнику висвітлені результати наукових досліджень здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників, дослідників та практиків закладів вищої освіти.

Матеріали видані в авторській редакції. Відповідальність за зміст наданих матеріалів, точність наведених даних та відповідність принципам академічної доброчесності несуть автори.

Редакційна колегія: *Ломейко О. П.*, к. т. н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи, виконуючий обов'язки ректора Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного; *Єременко О. А.*, д. с.-г. н., професор, проректор з наукової роботи Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного; *Тараненко Г. Г.*, к. пед. н., доцент, голова метод. комісії ННІ ЗУП, доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук; *Михайлов В. В.*, к. і. н., зав. кафедри суспільно-гуманітарних наук; *Адамович А. Є.*, к. філол. н., доцент, доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук; *Поправко О. В.*, к. ф. н., доцент, доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук.

Адреси для листування:

72310, Україна, Запорізька обл., м. Мелітополь, пр. Б. Хмельницького, 18

E-mail: konferenssgn@ukr.net

Сайт конференції: <http://www.tsatu.edu.ua/shn/mizhnarodna-konferencija/>

© Автори тез, включені до збірника, 2021

© Таврійський державний агротехнологічний університету імені Дмитра Моторного, 2021

Аліна Землянська

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук,
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного
(м. Мелітополь)*

СВОБОДА ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ К. ЯСПЕРСА

При визначенні у своєму вченні поняття «екзистенція» Карл Ясперс дотримується кантівського принципу неможливості виведення буття із поняття, що сягає своїм корінням традицій емпіризму. Термін «екзистенція», на думку К. Ясперса, «є одним із тих слів, якими позначають буття». [1, с. 283]. Не сприймаючи філологічних спекуляцій М. Гайдеггера, який шляхом етимологічного аналізу цього слова намагався розкрити зміст екзистенції, він запозичує його визначення у С. К'єркегора. Основне визначення екзистенції в К. Ясперса – неможливість її об'єктивації, що, своєю чергою, означає її принципову непізнаність, оскільки пізнати можливо лише те, що є об'єктом. Екзистенція, таким чином, не доступна ні науковому, ні філософському осягненню: перше ототожнює її з наявним буттям або зі свідомістю взагалі, друге – з духом.

Навіть у своїй самосвідомості людина репрезентована лише з того боку, який вона змогла об'єктивувати [2, с. 8]. На думку К. Ясперса, те, в якості кого себе людина знає, не є у справжньому сенсі вона сама. Коли людина робить себе об'єктом, вона розуміє й осягає себе як наявне буття настільки, наскільки це можливо. Водночас вона є чимось більшим ніж цей об'єкт, адже втрачає при об'єктивації ту себе, якою вона може бути. Єдиним можливим способом охарактеризувати екзистенцію є «екзистенціальне прояснення», що не пізнає, а апелює до її можливостей [4, с. 455].

Іншим аспектом, що характеризує екзистенцію, є її відкритість стосовно трансценденції. К. Ясперс використовує поняття «трансценденція» не лише у значенні корелята екзистенції, а й розглядає його як саму сутність цього буття, що має назву екзистенція. Без трансценденції «екзистенція стає безплідною і позбавленою любові», не існує і не може існувати. Зв'язок із трансценденцією перетворює егоїстичне «Я» індивіда на особисте «Я», де індивідуальна воля нерозривно зливається з волею Бога, а отже, відокремити їх і сам індивід вже не здатний. Трансценденція в такий спосіб перетворює екзистенцію із простого самоствердження, «свавілля», на носія буття, вищого ніж усе, що визнається розумом і розсудом. Екзистенція у К. Ясперса стає єдиним представником трансцендентного світу у світі іманентному. Саме тому, згідно з К. Ясперсом, лише через екзистенцію у світ приходить свобода [1, с. 284].

Водночас, слушною є думка відомої дослідниці П. Гайденок про те, що у своєму вченні про свободу К. Ясперс не дотримується ані просвітницької традиції, згідно з якою свободу дає пізнання необхідності, ані традиції гуманістичної, для якої свобода є можливістю розкриття всіх задатків людини, всіх її «сутнісних сил».

Перша традиція пов'язана з розумінням людини як істоти пасивно-споглядальної, друга – з розумінням її як діяльної, активної істоти. Але для них обох характерне розуміння людини як іманентної істоти: вони не визнають існування трансцендентного світу, з яким філософ пов'язує екзистенцію: у обох цих традиціях людина – відповідно, і свобода – розглядається лише на рівні свідомості загалом і духу, тобто в межах іманентного світу [1, с. 284].

По суті, для К. Ясперса поняття екзистенції і свободи тотожні одне одному. Це означає, що свобода не може бути «знайдена» всередині предметного світу: не тільки у сфері емпіричного буття, що пізнається конкретними науками, а й у сфері буття, що розуміється як дух, як цілісність, що досягається тільки розумом, не можна знайти свободу. На жодному з рівнів людського буття – ні на рівні свідомості взагалі, ні на рівні духу – ми не стикаємося зі свободою.

Звідси виникає важливий для К. Ясперса принцип: якщо сфера свободи людини визначена як така, що знаходиться по той бік будь-якої предметності, а пізнання від початку передбачає предметне буття як свою першу умову, людина як свобода або як екзистенція та людина як об'єкт пізнання принципово виключають одна одну. Перетворення людини на об'єкт пізнання психології, соціології, політичної економії та ін. передбачає абстрагування саме від її свободи. Філософ зауважує, що всі засоби, за допомогою яких Європа протягом кількох століть сподівалася отримати й надійно забезпечити свободу: наука, розвинена промисловість, різні форми колективності – національні, професійні, політичні, ідеологічні та релігійні, – всі ці засоби однаковою мірою можуть бути використані і проти людської свободи [3, с. 28].

К. Ясперс переконаний, що людська свобода не може бути врятована без її вкорінення у трансценденції, у сфері божественного. Остання є предметом не розуму, а віри. Однак, це позаконфесійна віра, яку він називає «філософською вірою». Лише така віра, як уважає філософ, може об'єднати між собою всі релігійні конфесії як Сходу, так і Заходу, і цим допомогти подолати роз'єднаність наявних культурних міфів.

Список використаних джерел

1. Гайденок П.П. Прорыв к трансцендентному: новая онтология XX века. М.: Республика, 1997. 495 с.
2. Землянський А.М. Евристичний потенціал феноменології в історичному пізнанні. *Гуманітарний часопис*. 2005. №4. С. 5–9.
3. Землянський А.М. Рецепція феноменологічних ідей у сучасній історичній антропології. *Versus*. №1 (7). 2016. С. 26–30.
4. Ясперс К. Смысл и назначение истории : сб. Москва : Политиздат, 1991. 527, [1] с.